

TRACTATUS QUINTUS.

158 temperantia, & solum imperatur à pœnitentia. Idem cum proportione de attritione dicendum est. Unde quando S. Thomas supra qu. 86. artic. 6. ad 3. ait quod *actus pœnitentia virtutis habet quod sine eo non possit fieri remissio culpe*, loquitur de remissione culpe que sit extra Sacramentum; illa enim non potest fieri sine contritione, que est actus virtutis pœnitentiae. Vel si loquatur de remissione culpe que sit in Sacramento pœnitentiae, solum vult illam non posse fieri sine actu à pœnitentia elicito, vel imperato.

16. Colligitur etiam ex dictis, attritionem nunquam posse fieri contritionem, cum attrito & contrito essentia & specifice inter se differant, licet pœnitens possit fieri de attrito contritus per Sacramentum pœnitentiae; quia nempè attrito, ut juncta tali Sacramento, contritioni æquivalet; vel quia per hoc Sacramentum una cum gratia sanctificante recipit habitum infusum pœnitentiae, à quo habitualiter contritus denominatur.

17. Dices, Concilium Tridentinum vocat attritionem imperfectam: Sed quod imperfectum est, potest sibi comparare perfectionem connatalem, sicut puer adolescit, & tandem vir perfectus evadit: Ergo attrito potest fieri contrito.

Huic instantiæ respondet P. Nicolai in Scholiis ad quæst. 9. Suppl. art. 2. quod attrito non vocatur à Tridentino contrito imperfecta, Janseniano sensu, propter defectum gradus tantum, sicut puer vir imperfectus dicitur, quia totam perfectionem viri nondum habet; sed imperfecta vocatur, propter defectum essentia contritionis, in qua charitas actu includitur; sicut embrio est vir imperfectus, quia essentiam humanam nondum habet, sed est dispositio ad illam habendam.

§. IV.

Vtrum ad Sacramentum pœnitentia requiratur aliquis actus charitatis, vel sufficiat sola attrito ex motivo aliquo supernaturali concepta?

18. Respondeo sufficere attritionem, ex metu gehennæ, aut consideratione turpidinis peccati, vel ex alio simili motivo supernaturali conceptam. Ita docuere olim omnes ferè antiqui Thologi, ut testatur Gerson tomo 2. in serm. de pœnitent. in Coena Domini, his verbis: *Dicit Dominus Guilielmus Parisiensis, & alij communiter, quod attrito, quæ alias non est sufficiens, fit sufficiens virtute Sacramenti*. Ita quoque magis communiter nunc censem centiores Scholastici, ut ait Alexander VII. in decreto, quo prohibet alterutram sententiam aliquâ censurâ notare, edito die 5. Maij anno 1667. Ita etiam expressè docet S. Thomas, Theologorum Scholasticorum Princeps, in 4. dist. 6. qu. 1. art. 3. ad 5. ubi sic habet: *Ad hoc ut homo se prepararet ad gratiam in baptismum percipiendam* (idem est de Sacramento pœnitentiae) *praexigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attrito præcedens, et si non sit contritio*. Quo nihil clarus & expellens in favorem nostræ sententia dici potest. Ita demum sentire videtur Tridentinum self. 14. cap. 4. ubi sic dicitur: *Contritionem imperfectam, que attrito dicitur, quoniam vel ex turpidinâ peccati consideratione, vel ex gehennâ & pœnarum metu, communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe venie, declarat (Sancta Synodus) non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam dominum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tamum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat*. Et

quoniam sine Sacramento pœnitentia, per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentia impenetrandum disponit.

19. Respondent nonnulli Recentiores, Concilium ibi non loqui de attritione ex puro metu concepta, cum illa (inquit) non excludat voluntatem peccandi, sed de ea quæ habet admixtum amorem quandam initialē & imperfectum, qui voluntatem peccandi excludit, & ad Deum, ut primum iustitiae fontem, peccatorem convertit. Quam interpretationem illustrant & confirmant alio Tridentini testimonio self. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus quibus adulti ad recipiendum baptismum disponuntur, ait eos disponi ad ipsam iustitiam, dum *Deum ut omnem iustitiae fontem diligere incipiunt*.

Sed contra primò: Concilium loco relato assignat duplex tantum motivum attritionis de qua loquitur, nempè metum gehennæ, & horrem turpidinis peccati, nec meminit illius amoris imperfecti & initialis, quem haud dubiè reticere non debuisse, sed potius illum recensere & clare exprimere, si sola attrito ex illo concepta esset sufficiens dispositio ad justificationis gratiam in Sacramento pœnitentiae obtinendam, & ad excludendam peccandi voluntatem; alioquin omnino manca ac diminuta esset doctrina quam tradit de dispositionibus ad valorem & effectum hujus Sacramenti requisitis, si eam quæ precipia est, & (ut volunt Adversarij) omnino necessaria, non declararet.

Contra secundò: De illa attritione loquitur Concilium, de qua statim ibidem ait: non facere hominem hypocritam, sicut docuit Lutherus: Sed attrito quam docuit Lutherus facere hominem hypocritam, non est illa quæ procedit ex amore Dei affectivo, sive ex charitate imperfecta, sed ea quæ ex solo metu pœnarum ortitur: Ergo de ista loquitur Concilium, non verò de illa.

Contra tertio: Concilium de illa attritione seu contritione imperfecta ait, quod *quoniam sine Sacramento pœnitentia, per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentia obtinendam disponit*: At nullus est dolor ex vera charitate, sive amore Dei super omnia, quantumvis imperfecto & remissio, qui non possit, etiam extra Sacramentum, perducere peccatorem ad justificationem; quia, ut infra ostendemus, quæcumque vera charitas, quantumvis patua & debilis, omne peccatum mortale excludit, & cum illo cohaerere & sociari nequit: Ergo non loquitur Tridentinum de attritione, quæ est ex amore Dei imperfecto & inchoato, sed de illa quæ ex solo metu pœnarum, vel ex turpidinis peccati consideratione procedit.

20. Nec obest quod idem Concilium self. 6. cap. 6. inter dispositiones quibus peccatores paulatim disponuntur ad justificationem per baptismum recipiendam, recenseat amorem, quo Deum tanquam omnem iustitiae fontem diligere incipiunt: Tripleriter enim possunt hæc Tridentini verba glossari & exponi. In primis enim aliqui non improbabili ter dicunt, ibi loqui Conciliū de justificatione quæ sit extra Sacramentum, per votum baptismi, ut indicant illa verba quæ subiungit: *Peream pœnitentiam quam ante baptismum agi oportet*. Et ista: *Dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam &c.* Secundò alij respondent, amorem de quo ibi Concilium loquitur, non esse amorem charitatis, tendentem in Deum summè diligendum, ratione suæ bonitatis, absolute spectata (ut enim

DE SACRAMENTO POENITENTIAE. 159

enim ait D. Thomas supra relatus: *Ad hoc ut homo se prepararet ad gratiam in baptismum percipiendam, praexigitur fides, sed non charitas*) sed esse amorem spei, seu concupiscentiæ, quo peccatores Deum ut sibi bonum & placabilem diligere incipiunt, ut ex ipso contextu liquet, in quo sic habetur: *Peccatores esse intelligentes, à divina iustitia timore quo utiliter concutuntur, ad considerandam Dei misericordiam se converunt, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi proper Christum propitum fore, illumque tanquam omnem iustitiae fontem diligere incipiunt*. Tertiò dici potest, omnes actus quos ibi Concilium enumerat, non esse dispositions essentialiter aut indispensabiliter requisitas ad justificationis gratiam in baptismo obtainendam, ut constat de timore divinæ iustitiae, quo dicit utiliter peccatores concuti; non ait tamen illum necessariò ad justificationem requiri, cum plerumque peccatores magis incitentur ad conversionem, per spem gloriae, quam per metum gehennæ, & per fiduciam de misericordia Dei, quam per timorem iustitiae ejus vindicativæ & punitivæ. Unde quoniam Concilium ibidem recenscat amorem illum initialē & imperfectum, quo peccatores Deum, ut omnem iustitiae fontem diligere incipiunt, propterea tamen non intendit illum esse dispositionem omnino necessariam ad justificationem quæ sit in baptismo, sed solùm declarare vult, talem dilectionem frequenter & ordinariè reperi in adultis, cum ad Sacramentum Baptismi se disponunt.

Ad illud verò quod addunt Adversarij, nempè attritionem ex puro metu conceptam, voluntatem peccandi non excludere, fuisse respondebimus §. 6. ubi præcipuum illud Adversariorum fundamentum convellemus.

§. V.

Principium nostræ sententia fundamentum exponitur.

21. Ratio fundamentalis nostræ sententia, sumitur ex natura & institutione Sacramenti pœnitentiae: Illud enim fuit institutum à Christo ad remittenda peccata, subindeque ad conferendam primam gratiam justificantem, per quam peccata immediate & formaliter expelluntur: At si exigat necessariò subjectum per charitatem dispositum, nunquam conferet primam gratiam justificantem, nec de facto peccata remitteret, sed præsupponet hanc gratiam collatam, & de facto peccata remissa, virtute dispositionis præcedentis; subindeque sacerdoti absolvens à peccatis, ea non remitteret, sed ea esse jam remissa solùm declarabit, quod esse errorem infra ostendemus: Ergo ad Sacramentum pœnitentiae non requiritur actus charitatis, sed sufficit attrito ex metu gehennæ, vel ex consideratione turpidinis peccati, aut ex alio motivo supernaturali concepta. Major constat, tum quia baptismus & pœnitentia sunt Sacraenta mortuorum: Sacraenta vero mortuorum, per se priò instituta sunt ad conferendam primam gratiam justificantem, quæ est prima vita anima. Tum etiam, quia baptismus & pœnitentia non significant augmentum gratiæ, sed duntaxat primam gratiam, de facto peccatorum expulsivam: Ergo illam per se primo efficiunt. Quid declarant verba illa Florentini in decreto unionis: *Per baptismum spiritualiter renascimur, per confirmationem augemur in gratia, renati & roborati nutrimur Eucharistiæ, per pœnitentiam ab aggritudine sanamur*. Ubi distinguunt Concilium Eucharistiam simul & confirmationem à baptismō & pœnitentia, quod illa dant incrementum.

III. Pars.

tum gratiæ, ista autem dant per se primam gratiam, renasci enim spiritualiter, non est augeri in gratia, sed primam vitam spiritualem accipere: pariter fanari ab aggritudine, aliud non est quam gratiam recipere, quæ aggritudo existens in anima expellatur. Sanè si nunquam baptismus & pœnitentia dent primam gratiam, non magis dici possunt regenerare & sanare, ex suo effectu principali & primario, quam alia Sacraenta. Quod verò si exigant subjectum per charitatem dispositum, numquam primam gratiam conferant, ut asseritur in Minorib, manifestum videtur, ex eo quod charitas extra Sacramentum delet omne peccatum, & impetrat gratiam justificantem, ut §. 1. ostendimus, & patet ex eo quod charitas est perfecta conversio ad Deum ut amicum, subindeque efficax aversio ab omni peccato, divinæ amicitiae destrutivo.

22. Respondent Adversarij, amorem ad Sacramentum pœnitentiae requisitum, esse valde remissum, & imperfectum, subindeque non expellere peccatum ab anima pœnitentis, nec primam gratiam justificantem conferre, sed relinquere illam conferendam Sacramento pœnitentiae.

Sed contra: Vel talis amor imperfectus est in specie charitatis, & verus amor amicitiae erga Deum, vel in specie alterius virtutis, puta spei, quæ est amor concupiscentiæ, quo Deum ut nobis bonum ac delectabilem diligimus & concupiscimus? Si hoc secundum dicatur, habemus intentum, nempè ad Sacramentum Pœnitentiae actum charitatis non requiri. Si primum affirmetur, negari non potest, talen amorem, quoniam remissum & imperfectum, peccatum expellere ab anima, subindeque primam gratiam justificantem illi conferre; cum omnis charitas, quantumcumque debilis ac remissa, sit (ut supra dicebamus) conversio in Deum ut amicum, subindeque efficax aversio ab omni peccato mortali, divinæ amicitiae destrutivo. Unde D. Thomas 3. p. qu. 70. art. 4. in corp. sic ait: *Minima gratia potest restituere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima etiam charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia aurum & argenti*.

Confirmatur: De essentia charitatis est, quod sit inclinatio in Deum tanquam in ultimum finem, unde nulla potest dari charitas, quantumvis parva, debilis, ac remissa, quæ hinc non præster effectum, & quæ hominem non inclinet in Deum tanquam in finem ultimum; subindeque quæ non excludat omne peccatum mortale, per quod homo à Deo tanquam ultimo fine avertitur; alioquin idem homo simul posset esse conversus ad Deum ut ultimum finem, & ab illo ut ab ultimo fine aversus. Item posset idem homo simul habere plures fines ultimos, nempè Deum, in quo per charitatem suum ultimum finem constitueret, & creaturam in qua per peccatum mortale homo ponit rationem ultimi finis, ut in Tractatu de peccatis cōtra Adriatum ostendimus: At hac manifestam contradictionem involvunt: Ergo implicat dari aliquam charitatem, quantumvis patvam & remissam, quæ omne peccatum mortale non excludat.

23. Respondent Adversarij, hæc quidem argumenta efficaciter ostendere, nullā charitatem habitualē posse cum peccato mortali sociari & cohædere, subindeque illud ab anima excludere; id tamen non probare de charitate actuali, qualis est illa quam requiri existimat ad Sacramentum pœnitentiae, ac proinde illam non excludere peccatum mortale, sed relinquere illud expellendum per tale Sacramentum.

TRACTATUS QUINTUS.

Sed hæc responsio facile potest confutari: sicut enim per habitum charitatis homo in Deum ut ultimum finem manet conversus habitualiter, ita & per actum charitatis quantumvis debilem & remissum, actualiter in illum convertitur; quod enim facit habitus habitualiter, hoc præstat actus actualiter: Sed non solum repugnat hominem habere plures ultimos fines habitualiter, sed etiam implicat illum habere plures ultimos fines, quorum unus sit habitualis, alter actualis, ut docent communiter nostri Thomistæ, & demonstrant Salmantenses in tractatu de ultimo fine disp. 4. dubio 2. §. 4. Ergo non solum repugnat charitatem habitualem, sed etiam actualem, cum peccato mortali cohædere; & per consequens per quemcumque actum veræ charitatis, illud ab anima expellitur.

Confirmatur: Ille qui elicit actum charitatis, actu diligit Deum, subindeque ab eo diligetur, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*: Qui vero est in statu peccati mortalis, odio habetur à Deo, secundum illud Sapient. 14. *Odio sum Deo impius & impietas ejus*: Sed implicat eundem hominem simul à Deo amari & odio haberi: Ergo & in illo actum charitatis cum peccato mortali sociari.

Confirmatur amplius: Ille qui actu diligit Deum super omnia, ipsum præfert omnibus creaturis; qui vero peccat mortaliter, illi præfert aliquam creaturam, in qua constituit rationem ultimi finis: At implicat manifestam contradictionem, quod homo simul præferat Deum omnibus creaturis, & quod nihilominus illi præferat aliquam creaturam, ut de se patet: Ergo & quod actus charitatis simul cum peccato mortali in eodem homine existat.

24. Ex his intelliges, Adversarios in Scillam vel in Charibidim, hoc est in unum ex dubios absurdis necessariò incidere. Nam vel coguntur concedere, Sacramentum Pœnitentiae nunquam primò expellere peccatum, nec primam gratiam justificantem conferre, subindeque non esse in numero Sacramentorum pro mortuis animabus à Christo institutorum. Quod si id velint tueri, in aliud incidere coguntur absurdum, nempe charitatem non expellere peccatum mortale ab anima, sed posse cum illo sociari. Primum repugnat naturæ & institutioni Sacramenti Pœnitentiae, ut supra ostendimus: alterum destruit naturam charitatis, quæ cùm sit inclinatio & conversio in Deum tanquam in ultimum finem, & perfecta cum illo amicitia, non potest stare cum peccato mortali, quod avertit hominem à Deo tanquam ab ultimo fine, & ipsum reddit Deo infensum & inimicum. Unde Maldonatus in cap. 8. Luca ait, *Eorum opinionem qui existimant posse charitatem cum peccato mortali cohædere, ne audiendam quidem arbitror.*

§. V I.

Solvuntur objectiones.

25. Objicunt primò Adversarij, & est præcipuum illorum fundamentum: Dispositio sufficiens ad justificationem cum Sacramento, omnem pœcandi voluntatem excludere debet: Atqui attritio ex solo metu pœnarum, non excludit omnem affectum peccandi: Ergo non est dispositio sufficiens ad justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiae obtinendam. Major constat, Minorem vero probant primò ex D. Augustino, qui variis in locis assertit, iniurium esse justitiam, qui pœna timore non peccat, unde illum comparat uxori, quæ timens virum abstinet ab adulterio, ne damnetur à viro;

& leoni aut lupo, non rapientibus prædam, quia latraru canum, & clamore pastorum, & terore circumdantium, revocantur à præda. Ita serm. 15. & 19. de verbis Apostoli, ubi sic ait: *Leo venit, leo redit, prædam non rapuit, malitiam non posuit. Numquid quia orem non iulit, id à lupus venit, & oris reddit? Lupus venit tremens, lupus redit tremens, lupus tamen est fremens & tremens.*

Secundò ex D. Thoma 2.2. qu. 19. art. 9. ubi ex mente Augustini ait quod timor servilis potest habere annexam voluntatem peccandi, & id est non numeratur inter dona Spiritus Sancti.

Tertiò probant ex doctrina communii D. Thomæ & Theologorum, docentium ea quæ sunt ex metu esse mixta ex voluntario & involuntario, subindeque metu causare involuntarium secundum quid & conditionatè saltem, ut constat in mercator, qui metu naufragij imminentis, projicit suas merces in mare, ille enim habet voluntatem conditionatam eas conservandi, si non imminaret vita periculum. Similiter (inquit) qui ex metu gehennæ non peccat, virtualiter habet hunc actum: *Vellem peccare, si abesset pœna.*

Quartò sic argunt. Non excludit omnis pœcandi voluntas, quandiu peccatum secundum se, & in se, seu præcisum à circumstantiis placet: Sed illi qui ex metu gehennæ abstinet à peccato, peccatum secundum se & in se placet; sicut illi qui ex metu naufragij projicit merces in mare, placet conservatio mercium secundum se & in se considerata, seu ut præcisa à circumstantiis, & periculo naufragij imminentis: Ergo ille qui ex metu gehennæ non peccat, retinet voluntatem peccandi. Unde August. ep. 144. *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœna timore non peccat, quia etsi non impletur foris negotium male cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis.*

Demum Adversarij sic discurrunt: Sine amore Dei, seu casto amore justitiae, excludi nequit omnis pœcandi voluntas, ut docet Augustinus lib. 2. contra advers. legis cap. 7. his verbis: *Desiderium pœcandi non exigitur, nisi contrario desiderio recte faciendi, ut fides per dilectionem operatur.* Et epist. 144. *Inimicus justitiae est qui pœna timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim verè timet eti pœcandum; Nam quia gehennæ metuit, non peccare metuit sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennæ odit: Ergo attritio ex metu gehennæ concepta, non excludit voluntatem peccandi.*

26. Antequam huic objectioni respondeamus observandum est, illum militare solum contra attritionem ex metu gehennæ conceptam, non vero contra illum quæ oritur ex consideratione turpitudinis peccati; ista enim excludit voluntatem pœcandi, ut constat in eo qui dolet se fornicate fuisse, & proponit impostorum à tali peccato abstineri, ob illius deformitatem & turpitudinem, & propter honestatem virtutis castitatis. Unde hoc argumentum, quod apud Adversarios palmarium reputatur, & veluti Achylleum, mancum & diminutum est; cùm non probet absolute & universaliter necessitatem contritionis, in Sacramento Pœnitentiae, sed duntaxat insufficientiam alicujus attritionis particularis, nempe illius quæ oritur ex metu gehennæ & pœnarum inferni. Hoc præmissum.

27. Respondeo ad objectionem, concessa Majori, negando Minorem. Tridentinum enim supra citatum, manifeste supponit aliquem esse timorem pœnarum & gehennæ, qui voluntatem peccandi excludit; docet enim attritionem conceptam ex metu gehennæ,

DE SACRAMENTO POENITENTIAE. 161

gehennæ, ad Dei gratiam in Sacramento impetrandum disponere, si voluntatem peccandi excludat. Quæ conditionalis esset nugatoria, & ut loquuntur Dialetici, de subjecto non supponente, si nulla prorsus daretur nec dabilis esset attritio ex metu gehennæ concepta, quæ voluntatem peccandi excluderet. Unde idem Concilium sess. 6. can. 8. sic habet: *Qui dixerit gehennæ metum, per quem à peccato abstinemus, peccatum esse, anathema sit.* Ille vero qui retinet voluntatem peccandi, non abstinet à peccato, cùm talis volitus peccatum sit: Ergo Tridentinum censet metum gehennæ posse excludere voluntatem peccandi. Idem docet Augustinus in Psal. 127. his verbis: *Alius non in hac terra pati timeret, sed gehennam timeret, unde terruit etiam Dominus, cùm Evangelium legeretur, ubi vermis eorum non morieretur, & ignis eorum non extingueretur. Audient hac homines, & quia verè futura sunt impii, timerent, & continent se à peccato. Timerent quidem, sed non amant justitiam: cùm autem per timorem continent se à peccato, sit consuetudo justitia.* Item idem S. Pater variis in locis docet, timorem ex metu gehennæ conceptum, bonum, honestum, utile ad salutem, labisque purum esse; in id illum disponere ac viam sternere ad charitatem: At si voluntatem peccandi non excluderet, has dotes & prærogativas non haberet, cùm voluntas peccandi sit mala, turpis, impedimentum salutis, & precludat aditum charitati, quæ nedum cum peccato, sed etiam cum voluntate peccandi, incomprensibilis est: Ergo juxta doctrinam Augustini, timor ex metu gehennæ conceptus excludit, vel saltu excludere potest, voluntatem peccandi. Minor constat, Major vero suadetur variis Augustini testimoniis. In primis enim S. Doctor in Psal. 127. hunc timorem commendans ait: *Time ne mittaris in gehennam: bonus est iste timor, utilis est.* Et serm. 18. de verbis Apostoli loquens de timore gehennæ: *Nihil (ait) melius times: nihil est quod magis timere debetas.* Et tract. 9. in epist. Joan. explicans quo patet iste timor disponat, & vim aperiat charitati, comparat illum fæta, quæ introduxit linum: *Si nullus timor (inquit) non est quæ intret charitas: si cui videmus per seiam introduci linum, quando aliquid fatur. Seta prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: si timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.* Demum in Psal. 149. *Nisi timore homo incipiat Deum colere, non perveniet ad amorem: initium sapientia timor Domini: incipit ergo à vinculis ferreis, & finitur ad torquem aream.*

28. Ex his patet manifestè Augustino adversari Jansenium tomo 3. lib. 5. cap. 27. column. 560. ubi sic habet: *Impossible est ut ille qui in peccandi proposito constitutus est, sola pœna formidine ita mutet voluntatem, peccatumque detestetur, ut non peccet.* Et cap. 33. col. 586. *Propositum bene vivendi ex timore pœnarum concipi, principiis Augustini solidissimis, ex quibus pelagiana heresis expugnata est, directè refragatur.* Et col. 578. *Qui ex illo timore (gehennæ) operatur, non est amicus rectitudinis, nec Dei, sed potius hostiles erga eum animos gerit.*

29. Nec solum Augustino, sed etiam rationi, contrariatur hæc doctrina Jansenij: Nam efficac metus gehennæ, id est, vi cuius homo malum gehennæ ita refut, ut efficaciter velit omnia media ad illud vitandum absolute necessaria, includit nemini voluntatem efficacem cavendi omne id quod est inducitivum gehennæ, cùm hoc sit medium absolute necessarium ad vitandum istud malum:

III. Pars.

Ergo necessariò excludit omnem peccandi affectum, mortaliter peccaminosum, quandoquidem talis affectus est gehennæ inductivus. Unde.

Ad primam probationem in contrarium, dicendum est, Augustinum locis illis quos citant Adversarij, loqui de timore propter pœnas, quarum fugam sibi proponit metuens tanquam finem ultimum, qualis tamen non est ille quem importat vera attritio; fugam enim pœnarum inferni non sibi proponit pœnitens in illo actu tanquam ultimum finem, sed solum tanquam finem proximum; quia non excludit positivè relationē ipsius ad Deum, sed merè negativè, sive precisiō, quoad hoc se habet.

Ad secundam probationem ex autoritate D. Thomæ, similiter dico illum loco citato loqui de primo timore servili, non de secundo. Quod vero hæc interpretatio legitima sit, constat ex verbis S. Doctoris, ait enim quod timor servilis potest habere annexam voluntatem peccandi. Censet ergo timorem servilem non habere semper ac necessariò annexam peccandi voluntatem, sed aliquando posse illam excludere; quando nimis metuens non sibi proponit fugam mali quod timet, tanquam ultimum finem, ut contingit in proposito.

Ad tertiam respondetur, quod licet sèpè contingat ea quæ sunt ex metu, habere adjunctam voluntatem conditionatam contrariam, ut constat exemplo adducto mercatoris, metu naufragij merces in mare projicientis; hoc tamen non est universaliter verum, sed solum quando affectus conditionatus non impedit affectionem finis ad quem medium ex metu eligitur, ut in casu jastræ mercium, scilicet vero quando illam impedit, ut impedit in nostro casu; cùm fuga & detestatio peccati ex metu gehennæ, non possit ad eam evadendam esse utilis, nisi excludat omnem affectum etiam conditionatum erga peccatum; quia nempè hic affectus est lethaliter peccaminosus, & conseqüenter impeditivus evasionis gehennæ. Ex quo liquet falsum esse quod dicunt Adversarij nempè cum qui non peccat ex metu gehennæ, implicite & virtualiter habere hunc actum: *Vellem peccare, si abesset pœna.*

30. Ex hoc etiam patet falsum esse quod dicitur in quarta probatione, nempè pœcandum, secundum se, & in se, placere illi qui ex metu gehennæ abstinet à peccato; sicut conservatio mercium secundum se considerata, & ut præcisa à circumstantiis naufragij imminentis, placet mercatori. Ratio vero discriminis jam insinuata est quia nimis amor mercium secundum se non impedit affectionem finis ad quem medium ex metu eligitur, nempè conservationem vitae, & vitationem naufragij: affectus vero seu complacentia in peccato, secundum se & in se considerato, cùm sit lethaliter peccaminosa, impedit evasionem gehennæ, quæ est finis proximus; ob quem medium nempè fuga peccati, ex metu eligitur.

Ad quintam dicendum, quod quando Augustinus assertit per timorem gehennæ voluntatem peccandi non excludi, sed solum per amorem justitiae, loquitur de timore gehennæ secundum se spectato, non vero de illo, ut conjuncto Sacramento pœnitentiae, de quo loquimur in præsenti; attritio enim ex metu concepta, si conjugatur huic Sacramento, aquivaleat, contritioni & charitati, subindeque non minus excludit voluntatem peccandi, quam auctus contritionis & charitatis extra Sacramentum pœnitentiae.

31. Objicte secundò cum Jansenio: Ille qui de peccatis tantum propter pœnas inferni dolet, in tali timore, sive in puro sui amore, ultimo quiescit: